

Nr 16.

Av herr **Branting**, om pension åt f. d. vice direktören vid Pulkowas observatorium Magnus Nyrén.

Genom de revolutionära välvningarna i Ryssland ha även åtskilliga svenskar, vilka där haft sin verksamhet, blivit lidande. Men några bland dem ha i det främmande landet tidigare lyckats förvärva en ekonomisk ställning på ett helt annat plan, än de haft utsikter att uppnå hemma. De få nu taga den onda dagen med den goda och avvakta, om möjligen vid uppkomsten av en stabil ny ordning någon ersättning kan ges dem för lidna helt oförvållade förluster. Att svenska staten skulle själv träda hjälpande emellan för deras räkning lärer väl icke sättas i fråga.

Annorlunda ställer sig efter min uppfattning saken i det fall, jag härmed tillåter mig framlägga till riksdagens omprövning.

En ung svensk vetenskapsman, doktor Magnus Nyrén, fick 1868 anställning som e. o. astronom vid Pulkowa världsberömda observatorium. Han behöll emellertid närmaste kännning med hemlandet. Promoverad i Uppsala 1869 erhöll han för sin doktorsavhandling filosofiska fakultetens första pris och kallades till docent i astronomi vid universitetet. Emellertid voro platserna hemma i hans ämne även för de bästa mycket få, och utsikten att hedra det svenska namnet på den internationella vetenskapens fält syntes mera möjlig vid en institution som Pulkowa, där för övrigt inslaget av svenska vetenskapsmän alltid varit starkt — det behöver blott erinras om namn som Hasselberg, Gyldén, Backlund, vilken steg till chef för Pulkowa, m. fl. Doktor Nyrén gick tillbaka till Pulkowa, där han redan 1871 blev »adjunkt-astronom» och 1873 erhöll ställning som »äldre astronom». År 1890 befordrades han till vicedirektör. Efter 25 års tjänstgöring 1896 hade han enligt institutionens stadgar rätt att pensioneras, men omvaldes på ytterligare 5 år, ett omval som 1901 förnyades och sedan utsträcktes för 1 år åt gången vartdera av åren 1906 och 1907.

Först år 1908, vid uppnådda 71 års ålder, begärde och erhöll han avsked med en pension, som utfästes till 3,000 rubel, vilket, sedan prof. Nyrén därpå återflyttat till Sverige, utbetalades av ryska legationen i Stockholm med 5,760 kronor i svenskt mynt. Det bör nämnas, att han under hela sin tjänstetid i Ryssland förblivit svensk medborgare.

Resultaten av Nyréns vetenskapliga verksamhet nedlades under denna långa arbetsdag i ett stort antal avhandlingar, varjämte han redigerat över ett dussin av Pulkowa-observatoriets annaler. Att hans arbete uppskattades, därom vittnar bl. a. hans inval i talrika akademier och vetenskapliga samfund. Han blev sålunda 1890 ledamot av Vetenskapsakademien i Stockholm, han är ledamot av Vetenskaps societeten i Uppsala och av Fysiografiska Sällskapet i Lund, korresp. ledamot av Vetenskapsakademien i Petrograd, hedersledamot av Royal Astronomical Society i London och av Ryska Astron. Sällskapet. Vetenskapsakademien i Paris belönade honom 1899 med ett av sina pris.

Nu drabbas denne förtjänte vetenskapsman, som utom våra gränser gjort sitt land heder och sedan ett tiotal år åter befinner sig hemma i sitt fädernesland, i sin höga ålder — han fyller nästa 29 februari 82 år — av den återverkan från välvningarna i Ryssland, att han fullständigt berövas sitt levebröd. Den 1 september 1917 var sista gången hans pension utbetalades. Strax därpå kom bolsjevikdiktaturen till makten. Några små besparingar, som han kunnat göra, funnos förvarade i form av ryska värdepapper i en Petrogradbank. Flerfaldiga försök att utfå dessa värdepapper, som efter nuvarande regims tillkomst gjorts av svenska generalkonsulatet i Petrograd, hava alla misslyckats. För övrigt äro papperen numera troligen också värdelösa.

Det synes mig, att här föreligger ett synnerligen ömmande undantagsfall, då svenska staten skulle hedra sig själv genom att, utan all juridisk förpliktelse och utan att därmed giva något prejudikat, gentemot en förtjänt aldrig svensk vetenskapsman fylla den förpliktelse, som ryska staten iklätt sig och revolutionens Ryssland i handling fortfarande erkände, men som Rysslands nuvarande herrar icke vilja kännas vid. En svensk man, som nedlagt ett långt livs fruktbara arbete i sin vetenskaps tjänst och därunder efter alla regler som gälla i civiliserade länder tryggt sig mot att, när krafterna tryta, behöva vara hänvisad till en ställning som understödstagare av enskilda, låt vara av närstående, bör hans fosterland kunna bereda den hönören att för de år han ännu kan ha kvar låta utgå den pension, som rätta vederbörande undandraga sig att betala. Om denna pension bör räknas från nu, då han är 82 år, eller t. ex. från

1918 års början, då han blott var 81 år, är av mindre vikt. Jag tillåter mig emellertid hemställa,

att riksdagen ville besluta att till förre vice direktören vid Pulkowas observatorium, filosofie doktorn Magnus Nyrén, må utgå som pension på allmänna indragningsstaten ett belopp av 5,760 kronor årligen, räknat från 1 januari 1918.

Stockholm den 15 januari 1919.

Hj. Branting.
